

Калініченко О.О.,
аспірант,
ДУ «Інститут економіки
природокористування та
сталого розвитку НАН України»

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Постановка проблеми. Кожне нове суспільство породжує нові надії. Культура, освіта дають людині можливості в реалізації своїх особистих прагнень, при виборі професії; визначенні характеру дозвілля, стилю особистого життя. І в цьому важлива роль належить соціальній сфері, яку можна розглядати і в перспективі як феномен життєдіяльності сучасного суспільства. Соціальна сфера - комплекс галузей, що забезпечують зростання рівня споживання та вдосконалення благ. Соціальна сфера передбачає тісний зв'язок людини та культури, освіти, науки, мистецтва, щоб задовольнити її потреби в гармонії з інтересами свого народу, всього цивілізаційного світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі проблеми розвитку перспектив соціальної сфери знайшли відображення в роботах В.Базилевича, В.Важеніна, А.Величко, О.Гаврилюка, В.Гейця, А.Гриценка, Н.Іванової, В.Кудряшова, В.Куценко, Д.Львова, Д.Полозенка, А.Ревенка, Є.Синельник, В.Соболева, С.Соколенка та інших.

Незважаючи на значний досвід наукових пошуків, економісти й досі не дійшли єдиного висновку щодо перспектив розвитку соціальної сфери. Дослідження не повною мірою відображають проблематику формування бюджетно-фінансової політики для економік, що перейшли від командно-адміністративної до системи ринкового господарювання. Незначна кількість робіт, що присвячені впливу та перспективам розвитку на економічне зростання

в умовах системної трансформації, дає лише фрагментарні уявлення про місце соціальної сфери в процесі перетворень.

Постановка завдання полягає в обґрунтуванні дискусійних питань стосовно основних тенденцій формування і розвитку соціальної сфери.

Виклад основного матеріалу. Соціальна сфера, задовольняючи потреби населення в культурних цінностях, освіті, охороні здоров'я, комунальному обслуговуванні, тощо все більше впливає на виробництво матеріально-речового багатства через прискорення науково-технічного прогресу, створення необхідних передумов для підвищення рівня зайнятості у суспільному виробництві та раціональному використанні кадрового потенціалу, забезпеченні розширеного відтворення робочої сили, удосконаленні структури вільного часу працюючих. Одночасно з цим розвиток соціальної сфери сприяє розв'язанню яких соціальних завдань, як формування гармонійно розвиненої особистості, ліквідація культурно-побутових розбіжностей між містом і селом, між соціальними групами населення і районами країни. Соціальна сфера повертає суспільству науковий потенціал [4., с. 82]. Це єдиний соціальний інститут, завдяки якому реалізуються, розвиваються, збагачуються наукові знання. Розвиток соціальної сфери бере участь у відтворенні головної продуктивної сили суспільства — людини, і тим самим активно впливає на створення сукупного продукту, та визначає темпи соціально-економічного прогресу.

Роль соціальної сфери у суспільстві буде зростати. У XXI ст. соціальна сфера буде визначальною у розвитку економіки. Адже серед факторів економічного зростання на перше місце у світі вийшов людський фактор. Функціонування цієї сфери спрямовано на вдосконалення людини, її інтелектуальний і фізичний можливостей, духовних, культурних і соціальних потреб [7., с. 72].

Завдяки науково-технічному прогресу на ринку послуг відбуваються структурні зрушення на користь тих видів, які зумовлені розвитком комп'ютеризації, інформаційних технологій, нових засобів комунікацій.

Піднесенню ринку послуг сприятимуть структурні зрушення, що відбуватимуться у промисловості, сільському господарстві, фінансово-банківській системі. В перспективі перевага надаватиметься платним послугам. Проте в умовах економічної кризи не було створено еквівалентних каналів задоволення базових соціальних потреб. А відтак, платні послуги не набули масового характеру. Підвищення тарифів на платні послуги призвело до скорочення їх споживання у натуральному вигляді.

Нині безкоштовні послуги освіти, охорони здоров'я, ані за обсягом, ані за якістю не задовольняють потреби населення. Раніше споживання безкоштовних послуг збільшувало сімейний бюджет майже на 15%. Через відставання розвитку соціальної сфери від реальних потреб тривалий час значна частина послуг перебували в тіньовому секторі (діагностика, лікування репетиторство, тощо). Намагання відновити хоча б на мінімальному рівні споживчий стандарт послуг стане основою для розширення у цій сфері тіньової економіки та скорочення доходів бюджету [3., с. 682].

На сьогодні скажімо, ринок медичних послуг (платних) представлений всіма видами. Проте купівельна спроможність населення низька, а тому скорочується рівень споживання і цих послуг. Як наслідок, кількість задавнених хвороб лише за останні 5 років збільшилась на 35% [6, с. 682]. А от споживання послуг елітних медичних клінік, оздоровчих салонів, тренувальних залів, збільшилось і стало престижним серед населення з високим рівнем доходів. Тому в перспективі гострою є проблема не лише поліпшення медичного обслуговування, а й формування здорового способу життя, зокрема серед дітей, підлітків та молоді.

У подальшому формування перспектив розвитку соціальної сфери України повинно забезпечувати підвищення життєвого рівня населення, всебічний розвиток людини та зростання продуктивності праці. Разом з тим тут нагромаджено багато проблем, які потребують:

- визнання галузей соціальної сфери такими, що беруть активну участь у виробництві матеріальних і духовних благ та послуг;

- подолання залишкового принципу фінансування галузей загального призначення;
- подолання міжрегіональних відмінностей у рівні обслуговування населення та забезпечення його елементами соціальної інфраструктури у відповідності з нині існуючими нормативами;
- встановлення обґрунтованого рівня оплати праці фахівців галузей соціальної сфери, зокрема працівників освіти, охорони здоров'я, культури, науки;
- формування ефективної системи управління галузями соціального призначення в умовах різних форм власності;
- розробки нових типів проектів навчальних закладів, установ культури, охорони здоров'я з урахуванням формування ринкових відносин, широким використанням сучасного обладнання, оргтехніки;
- розробки науково обґрунтованих критеріїв розвитку матеріальної бази галузей соціальної сфери.

Перелічені заходи є передумовою для концентрації бюджетних асигнувань у напрямі соціального захисту населення та розвитку соціальної сфери. У цьому контексті особливо важливим пріоритетом має стати реформування системи оплати праці. Ці та інші заходи стануть основою зростання платоспроможного попиту жителів, у тому числі на відповідні послуги, сформуєть потребу держави та недержавних установ, у підготовці нових та перепідготовці існуючих фахівців. .

Висновки з проведеного дослідження. Отже, основне значення соціальної сфери полягає в тому, що весь комплекс її галузей забезпечує зростання рівня споживання та вдосконалення його структури. Послуги в цьому процесі виконують, як правило, роль фактора, який забезпечує відтворення робочої сили.

Зростання соціально-економічного значення послуг соціальної сфери обумовлюється перш за все глибокою трансформацією характеру самої праці, її інтелектуалізацією. Природно, переважання творчих начал у будь-якому виді

трудої діяльності об'єктивно визначають необхідність оволодіння людиною глибокими та всебічними знаннями, не тільки безпосередньо пов'язаними з її професійною діяльністю. Розвиток соціальної сфери сприяє розв'язанню соціальних завдань, як формування гармонійно розвиненої особистості, ліквідація культурно-побутових розбіжностей між містом і селом, між соціальними групами населення і районами країни. Характер, зміст і напрями розвитку соціальної сфери підпорядковані потребам розвитку як матеріального виробництва, так і не матеріального. Вона не тільки бере участь у відтворенні головної продуктивної сили суспільства — людини і тим самим активно впливає на створення сукупного продукту, а й визначає самі темпи соціально-економічного прогресу.

Бібліографічний список

1. Айвазян С.А. Интегральные свойства качества жизни населения (моделирование, измерение. Информационное сообщение) / С.А. Айвазян // проблемы информатизации. – 1999. - №2. – С. 60-66
2. Важенин С.Г. Социальная инфраструктура народнохозяйственного комплекса / С.Г. Важенин. – М.: Наука, 1984. – 172 с.
3. Геєць В.М. Суспільство, держава економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / В.М. Геєць. – К.: НАН України, Інститут економіки та прогнозування, НАН України. – 2009. – 864 с.
4. Геєць В.М. Ліберально-демократичні засади: курс на модернізацію України / В.М. Геєць // Економіка України. – 2010. – №3. – С. 4-20.
5. Куценко В.І. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку / В.І. Куценко, В.П. Удовиченко. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2011. – 656 с.
6. Куценко В.І. Соціальна сфера: реальність і контури майбутнього (питання теорії і практики): [монографія] / В.І. Куценко; за наук. ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України. Б.М. Данилишина.; РВПС України НАН України. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2008. – 818 с.
7. Соціогуманітарний простір і розвиток продуктивних сил України: методологічні аспекти визначення взаємодії: [монографія] / наук. ред. М.А.

Хвесик; НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. – К., 2009
92 с.

8. Соціогуманітарний аспект інноваційно-технологічного розвитку економіки України / Л.І. Федулова; НАН України Інститут економіки та прогнозування. К., 2007. – 472 с.

9. Статистичний щорічник України на 2010 рік. – К.: державне підприємство «Інформаційно-аналітичне агентство», 2011. – с. 567.

10. Стратегічний розвиток підприємств невиробничої сфери регіону: навч. посіб. / [І.М. Школа, А.А. Вдовіченко, Т.М.Ореховська та ін.]. – Чернівці: Книги – XXI, 2008. – 288 с.

Анотація

У статті проаналізовано сучасний стан соціальної сфери та її складових. Обґрунтовано місце соціальної сфери у підвищенні ефективності виробництва і добробуту населення. Увага приділяється подоланню негативних тенденцій які зазнала сфера в останні роки. Визначено пріоритетні напрями розвитку соціальної сфери та її складових. Досліджено проблеми формування перспектив розвитку соціальної сфери на сучасному етапі. Проведений аналіз проблем соціальної сфери, які потребують вирішення. Запропоновані напрями вирішення зазначених проблем.

Ключові слова: соціальна сфера, соціальні завдання, особистість, добробут, кадровий потенціал, послуги.

Аннотация

В статье проанализировано современное состояние социальной сферы и ее составляющих. Обосновано место социальной сферы в повышении эффективности производства и благосостояния населения. Внимание уделяется преодолению негативных тенденций которые испытала сфера в последние годы. Определенно приоритетные направления развития социальной сферы и ее составляющих. Исследовано проблемы формирования перспектив развития социальной сферы на современном этапе. Проведенный анализ проблем

социальной сферы, которые нуждаются в решении. Предложены направления решения отмеченных проблем.

Ключевые слова: социальная сфера, социальные задания, личность, благосостояние, кадровый потенциал, услуги.

Annotation

The modern state of social sphere and its constituents is analysed In the article. Grounded place of social sphere in the increase of efficiency of production and welfare of population. Attention is spared overcoming of negative tendencies which was tested by a sphere in the last years. Certainly priority directions of development of social sphere and its constituents. Investigational problems of forming of prospects of development of social sphere on the modern stage. Conducted analysis of problems of social sphere, which need decision. Directions of decision of the noted problems are offered.

Keywords: social sphere, social tasks, personality, welfare, skilled potential, services.